

تأثیر ویژگی‌های شخصیتی حساب‌رسان داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های خودروسازی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

کوروش سلیمی^۱

داوود گرجی زاده^۲

محمد حامد خان محمدی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۱۷ تاریخ چاپ: ۱۴۰۲/۰۲/۱۲

چکیده

ویژگی‌های شخصیتی حساب‌رسان داخلی به سبب نقش آن در تعهدات، وظیفه‌شناسی و پایبندی به وظایف می‌تواند در کنار سایر ویژگی‌ها مانند عینیت، مهارت و مراقبت حرفه‌ای حساب‌رسان داخلی، کیفیت گزارشگری مالی را تحت تأثیر قرار دهد. هدف این تحقیق بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیتی حساب‌رسان داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی است. پژوهش انجام‌شده از نظر نوع هدف، جزء پژوهش‌های کاربردی است و از حیث روش، توصیفی-همبستگی قلمداد می‌شود. جامعه آماری پژوهش، شرکت‌های خودروسازی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در فاصله سال‌های ۱۳۹۳-۱۴۰۰ می‌باشد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد ویژگی شخصیتی وظیفه‌شناسی بر قابلیت اتکا، مربوط بودن و به‌موقع بودن گزارشگری مالی اثر مثبت و معناداری دارد. همچنین ویژگی شخصیتی توافق‌پذیری بر قابلیت اتکا و به‌موقع بودن گزارشگری مالی اثر مثبت و معناداری دارد؛ اما تأثیر آن بر مربوط بودن کیفیت گزارشگری مالی معنی‌دار نیست.

واژگان کلیدی

ویژگی‌های شخصیتی، حسابرسی داخلی، کیفیت گزارشگری مالی

۱. کارشناس ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران.

۲. مدرس گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (d.gorjizadeh@hnhk.ac.ir)

۳. مدرس گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (m.khanmohammadi@hnhk.ac.ir)

۱- مقدمه

گزارشگری مالی^۱ ابزار اصلی برای اطلاع‌رسانی رویدادهای اقتصادی شرکت‌ها به طرف‌های ذینفع مانند سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان است (کیسو و همکاران^۲، ۲۰۲۰؛ شکسپیر^۳، ۲۰۲۰). گزارشگری مالی با کیفیت بالا به اشخاص ذینفع امکان می‌دهد تا عملکرد شرکت را به دقت ارزیابی کنند و تصمیمات عاقلانه بگیرند (الباوات و همکاران^۴، ۲۰۲۱). بنا بر تعریف هیئت استانداردهای حسابداری بین‌المللی^۵ گزارشگری مالی برای مفید بودن باید دارای ویژگی‌های کیفی مانند به‌موقع بودن، قابلیت اتکا و مربوط بودن، قابلیت مقایسه و ... باشد (بارکر و همکاران^۶، ۲۰۲۰).

اما پس از سوابی‌های مالی جهانی در سال‌های ابتدایی این قرن فشار بیشتری بر شرکت‌ها وارد شده است تا مکانیسم‌های کنترلی قوی‌تری را حفظ کنند که کیفیت گزارش‌گری مالی را بهبود بخشد و بنابراین انتظارات و نیازهای طرف‌های ذینفع را برآورده می‌کند. در این راستا، حاکمیت شرکتی یک سیستم یکپارچه با هدف اصلی تضمین کیفیت گزارشگری مالی است و یک مبنای سیستماتیک برای کمک به ذینفعان برای اعمال حقوق خود، حفاظت از منافع و به حداقل رساندن اختلافات احتمالی بین آنها و مدیران ارائه می‌دهد. ساختار حاکمیت شرکتی از چهار عنصر اصلی تشکیل شده است: مدیریت، حسابرس خارجی، کمیته حسابرسی و عملکرد حسابرسی داخلی^۷. در این بین عملکرد حسابرسی داخلی یک رکن در چارچوب حاکمیت شرکتی است (هزایی و همکاران^۸، ۲۰۲۰)؛ و به‌عنوان یک کارکرد اساسی در نظر گرفته شده است که نقش پیشگامی در فرآیند حکمرانی ایفا می‌کند و نقش آن ارائه خدمات کنترلی و مشاوره‌ای است که به شرکت‌ها در دستیابی به اهداف خود کمک می‌کند (براور و همکاران^۹، ۲۰۲۰). همچنین شواهدی وجود دارد مبنی بر اینکه عملکرد حسابرسی داخلی مؤثر، جو کنترلی کل را بهبود می‌بخشد و کیفیت گزارشگری مالی را از نظر کاهش خطاهای گزارشگری، جلوگیری از تخلفات گزارشگری مالی و افزایش اعتماد طرف‌های ذینفع به استحکام سیستم کنترل شرکت و عدالت گزارشگری مالی افزایش می‌دهد. بااین‌حال، اگرچه هدف حسابرسان داخلی افزایش اثربخشی عملکرد با انجام وظایف به‌طور عینی و مستقل با رعایت استانداردهای حرفه‌ای است، تأثیر ویژگی‌های شخصیتی حسابرسان داخلی بدون شک مهم است و بر قضاوت‌های آنها تأثیر می‌گذارد. این تأثیر از آن جهت است که خروجی قضاوت حسابرسان داخلی تحت تأثیر شخصیت و توانایی شناختی پردازشگری اطلاعات است (ون کویک و پارسی^{۱۰}، ۲۰۲۰). در این زمینه از جمله نظریاتی که مورد توجه قرار گرفته است مدل پنج عاملی بزرگ شخصیت^{۱۱} (پذیرش تجربه‌های جدید^{۱۲}، برون‌گرایی^۱، وظیفه‌شناسی (وجدان و مسئولیت‌پذیری)^۲، سازگاری (موافق بودن)^۳ و

1 Financial reporting

2 Kieso

3 Shakespeare

4 ALBAWWAT

5 IASB

6 Barker

7 Internal Audit

8 Hazaea

9 Bruwer

10 Van Kuijck, B., & Paresi,

11 big five personality model

12 openness to experience

روان رنجوری^۴ است که تأثیر ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی را بر اثربخشی حسابرسی داخلی، عملکرد و در نتیجه بر کیفیت گزارشگری مالی توجیه می‌کند. مطابق با تحقیقات انجام شده توسط چن و همکاران (۲۰۲۳)، الباوات (۲۰۲۱) و... ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی به سبب نقش آن در تعهدات، وظیفه‌شناسی و پایداری به وظایف می‌تواند در کنار سایر ویژگی‌های حساب‌برسان مانند استقلال و عینیت و همچنین سطح تجربه و تحصیلات آنها، کیفیت گزارشگری مالی را تحت تأثیر قرار دهد. با توجه به اینکه در اغلب تحقیقات قبلی متغیرهای سطح شرکت مانند مدیریت سود، اندازه، استقلال، تخصص و... بر کیفیت گزارشگری مالی بررسی شده است و سهم نگرش‌های رفتاری و ویژگی‌های شخصیتی نادیده گرفته شده است. در این تحقیق به بررسی این سؤالات پرداخته می‌شود که آیا بر مبنای مدل پنج عاملی شخصیت، ویژگی‌های شخصیتی وظیفه‌شناسی و توافق‌پذیری حساب‌برسان داخلی بر قابلیت اتکا، مربوط بودن و به‌موقع بودن گزارشگری مالی تأثیر معنی‌داری دارد یا خیر؟

۲- پیشینه تحقیق

چن و همکاران^۵ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان چگونه ویژگی‌های شخصیتی و شک و تردید حرفه‌ای بر کیفیت حساب‌برسان تأثیر می‌گذارد؟ با استفاده از مدل پنج عاملی شخصیت و مدل هارت نشان دادند که تأثیر تعدیل‌کننده ویژگی‌های شخصیتی «برون‌گرایی» بر رابطه «شک‌گرایی حرفه‌ای» با کیفیت حساب‌برسی معناداری است. آسار و همکاران^۶ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان شواهدی مبنی بر همگن بودن ویژگی‌های شخصیتی در حرفه حساب‌برسی، با استفاده از مدل پنج عاملی، تجانس قابل توجهی از ویژگی‌های شخصیتی را برای حساب‌برسان در همان نوع شرکت یا سطح تجربه نشان می‌دهند. در مجموع، نتایج نشان می‌دهد که مؤسسات حساب‌برسی علی‌رغم لفاظی‌ها و ابتکارات اخیرشان تا حد زیادی در سطح شخصیت همگن باقی می‌مانند. مت ریزوان و همکاران^۷ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان بررسی نقش ویژگی‌های شخصیتی، مهارت‌ها و شایستگی فناوری دیجیتال بر اثربخشی ارزیابی ریسک تقلب در بین حساب‌برسان خارجی، نشان دادند که مهارت‌های فناوری دیجیتال به اثربخشی ارزیابی ریسک تقلب کمک می‌کند، درحالی‌که ویژگی‌های شخصیتی و شایستگی معنی‌دار نیستند. ساماگیو و فلیچیو^۸ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان تأثیر شخصیت حساب‌برسان بر کیفیت حساب‌برسی با استفاده از نظریه شخصیت ۵ عاملی نشان می‌دهند که ویژگی‌های توافق‌پذیری، وظیفه‌شناسی و گشودگی به طور مثبت با شک حرفه‌ای حساب‌برسان مرتبط است، درحالی‌که وظیفه‌شناسی و روان رنجوری بر کاهش شیوه‌های کیفیت حساب‌برسی تأثیر منفی می‌گذارد. الباوات و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی، اثربخشی حساب‌برسی داخلی و کیفیت گزارشگری مالی نشان می‌دهد که تمام ویژگی‌های شخصیتی بررسی‌شده حساب‌برسان داخلی به‌جز ویژگی برون‌گرایی، تأثیر معناداری بر اثربخشی عملکرد حساب‌برسی داخلی

1 Extraversion

2 Conscientiousness

3 Agreeableness

4 Neuroticism

5 Chen

6 Asare

7 Mat Ridzuan

8 Samagaio & Felício

دارند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ویژگی‌های شخصیتی از طریق اثربخشی عملکرد حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر غیرمستقیم دارد.

گنجی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان تأثیر پیشایندها و پیامدهای اثربخشی حسابرسی داخلی بر کیفیت حسابرسی داخلی، نشان می‌دهند سوابق و پیامدهای اثربخشی حسابرسی داخلی بر کیفیت حسابرسی داخلی تأثیر مثبت و معناداری دارند. علی زادگان و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان تأثیر تیپ شخصیتی و اخلاق حرفه‌ای بر توانایی حسابرسان در کشف تقلب با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده با نقش تردید حرفه‌ای، نشان دادند که انواع تیپ‌های شخصیتی حسابرسان، اخلاق حرفه‌ای و تردید حرفه‌ای، بر توانایی کشف تقلب در صورت‌های مالی توسط حسابرسان، رابطه مثبت و معناداری دارند. کریمی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان ارزیابی تأثیر سوگیری‌های روان‌شناختی فردی و ابعاد شخصیتی حسابرسان بر کیفیت حسابرسی، با در نظر داشتن سوگیری‌های بیش اطمینانی، خوش‌بینی، تحمل ابهام و ابعاد پنج‌گانه شخصیت نشان دادند سوگیری‌ها اثر قابل توجهی بر کیفیت حسابرسی خواهد گذاشت، اما ابعاد شخصیتی اثر قابل توجهی بر کیفیت حسابرسی نخواهد گذاشت. نظامی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان بررسی اثر ویژگی‌ها شخصیتی (وجدان و توافق پذیری)، احساسات-تفکر و ریسک‌پذیری بر قضاوت حسابرسان با توجه به نقش میانجی خودکارآمدی نشان دادند توافق پذیری رویکردی موجب کاهش و توافق پذیری اجتنابی موجب بهبود کیفیت قضاوت حسابرسان می‌گردد. علاوه بر این تمام ابعاد شخصیت (به‌جز وجدان) با واسطه خودکارآمدی حرفه‌ای بر قضاوت حسابرسان تأثیر معنی‌داری داشت. گودرزی و حاجیها (۱۳۹۶) در پژوهشی ارتباط بین ویژگی‌ها شخصیتی با قضاوت اخلاقی حسابرسان نشان دادند که بین ویژگی‌ها شخصیتی شامل توافق پذیری، برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی، ثبات هیجانی و گشودگی به تجربه با قضاوت اخلاقی حسابرسان رابطه مستقیم و معنی‌داری دارد.

۳- چارچوب نظری و ارائه فرضیات تحقیق

کیفیت گزارشگری مالی به‌عنوان روشی دقیق برای نشان دادن اطلاعات مربوط به فعالیت‌های تجاری در رابطه با جریان‌های نقدی پیش‌بینی‌شده خود، با هدف آگاهی سهامداران در مورد عملکرد شرکت تعریف شده است (آیفیوا و همکاران^۱، ۲۰۱۸). در این رابطه کیفیت بالاتر عبارت است از: فراهم آوردن اطلاعات بیشتر راجع به ویژگی‌ها عملکرد مالی واحد تجاری که به تصمیم‌معینی از یک تصمیم‌گیرنده معین، مربوط است. ویژگی‌های کیفی گزارشگری مالی در این تحقیق عبارت‌اند از مربوط بودن، به‌موقع بودن و قابلیت اتکا. طبق نظر هیئت استانداردهای حسابداری مالی (۲۰۱۰)^۲ مربوط بودن اطلاعات حسابداری عبارت است از امکان بهبود تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی از طریق کمک در پیش‌بینی نتیجه رویدادهای گذشته، حال یا آینده و یا تأیید و تصحیح ارزیابی‌های گذشته. همچنین اطلاعاتی قابل اتکاست که علاوه بر کامل بودن، عاری از اشتباه و تمایلات جانب‌دارانه با اهمیت باشد و به‌طور صادقانه معرف آن چیزی باشد که مدعی بیان آن است یا به‌گونه‌ای معقول انتظار می‌رود بیان کند. به‌موقع بودن نیز به این معنی است که قبل از اینکه سودمندی اطلاعات در جهت مقاصد پاسخگویی و تصمیم‌گیری از

1 AIFUWA

2 Financial Accounting Standards Board FASB

بین برود، این اطلاعات در دسترس استفاده‌کنندگان قرار گیرد. دسترسی به موقع به اطلاعات مربوط می‌تواند سودمندی اطلاعات را در ارزیابی مسئولیت پاسخگویی و توانایی تأثیرگذاری بر تصمیمات ارتقا بخشد. در این رابطه از حسابرسان انتظار می‌رود که در هنگام کار اطلاعات ارائه‌شده آنها درباره گزارشات مالی، مربوط، قابل‌انکا، قابل‌مقایسه و قابل‌فهم باشد. چراکه گزارشات تحریف‌شده به اعتماد استفاده‌کنندگان و به‌طور کلی به عموم و به‌طور خاص به ذینفعانی که به کیفیت و قابلیت انکای اطلاعات فراهم شده اتکا کرده‌اند ضربه می‌زند (روزیدی و همکاران^۱، ۲۰۱۵).

اما قبل از پرداخت به تأثیر ویژگی‌های شخصیتی حسابرسان داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی، لازم است که نقش حسابرسی داخلی و رابطه آن با کیفیت گزارشگری مالی بررسی شود. عملکرد حسابرسی داخلی را یک فعالیت تضمینی و مشاوره مستقل و عینی می‌دانند که برای افزودن ارزش و بهبود عملیات سازمان طراحی شده است. این کمیته به سازمان کمک می‌کند تا با ارائه یک رویکرد منظم برای ارزیابی و بهبود اثربخشی فرآیندهای مدیریت ریسک، کنترل و حاکمیت، به اهداف خود دست یابد. واحد حسابرسی داخلی به موضوعاتی می‌پردازد که برای پایداری و موفقیت شرکت‌ها بسیار مهم است و فراتر از صورت‌های مالی و خطرات به نگرانی‌های گسترده‌تری از جمله، شهرت شرکت، پیامدهای زیست‌محیطی و نحوه مدیریت کارکنان می‌پردازد (اراسموس و کوتزه^۲، ۲۰۱۸) به طور خلاصه، حسابرسان داخلی محرک موفقیت در شرکت‌ها هستند، زیرا ترکیبی از اطمینان و مشاوره به این امر دست می‌یابد

موقعیت واحد حسابرسی داخلی در بهبود گزارشگری مالی را می‌توان با این فرض مرتبط دانست که بهبود در زیرساخت‌های قانونی و سیستم‌های حسابداری عوامل اساسی هستند که قابلیت اطمینان گزارشگری مالی به‌ویژه و فرآیندهای حاکمیتی را بهبود می‌بخشند (رمضان^۳، ۲۰۲۰) و عملکرد حسابرسی داخلی یک شرکت سنگ بنای حاکمیت شرکتی است که شفافیت گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد (اولریش و همکاران^۴، ۲۰۲۰). همچنین بنابر نظر ابوت و همکاران^۵ (۲۰۱۶)، حداقل چهار فعالیت که از طریق آنها حسابرسان داخلی می‌توانند مستقیماً بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر بگذارند عبارت‌اند از: حسابرسی انطباق، کمک به حسابرسی صورت‌های مالی، حسابرسی صورت‌های مالی شرکت‌های تابعه و پروژه‌های مشاوره ویژه.

در تحقیقات اولیه نقش ویژگی‌هایی مانند عینیت، مهارت و مراقبت حرفه‌ای حسابرس داخلی، ارتباطات مؤثر و آموزش مستمر آنها بر کیفیت گزارشگری مالی بررسی شد. بعداً تورکتن و همکاران^۶ (۲۰۲۰) به طور سیستماتیک ادبیات موجود را برای شناسایی عوامل مؤثر بر اثربخشی عملکرد حسابرسی داخلی مرور کردند. آنها عوامل مؤثر بر اثربخشی عملکرد حسابرسی داخلی را به دو دسته عرضه و تقاضا دسته‌بندی می‌کنند. مقوله عرضه به عوامل مربوط به خودارزیابی حسابرسان داخلی اشاره دارد، درحالی‌که مقوله تقاضا مربوط به عوامل مرتبط با ادراک سایر ذینفعان، مانند کمیته

1 Rozidi

2 Erasmus & Coetzee

3 Rammadan

4 Eulerich

5 Abbott

6 Turetken

حسابرسی است. با این حال در مطالعات بعدی مانند (چن و همکاران، ۲۰۲۳؛ البوات، ۲۰۲۱؛ عبدالله و مصطفی، ۲۰۲۰؛ گائوسونگ و لپینگ، ۲۰۲۱؛ منگاسیه و همکاران، ۲۰۲۰؛ روسی و همکاران، ۲۰۲۰). این نکته برجسته شد که اثربخشی عملکرد حسابرسی داخلی زمانی مؤثر است که حسابرسان داخلی اطلاعات را به طور عینی و مستقل پردازش کنند؛ چراکه به دلیل رویکرد منحصربه‌فرد هر فرد در انجام وظایف، مانند نحوه بررسی اطلاعات، قضاوت و گزارش به طرف‌های ذینفع، تمرکز بر عینیت و استقلال غیرعملی است. در نتیجه صرف‌نظر از قصد حسابرسان داخلی برای انجام وظایف به طور عینی و مستقل و پیروی از استانداردهای حرفه‌ای قابل‌اجرا و هدف آنها در بهبود عملکرد؛ تأثیر ویژگی‌های شخصیتی حسابرسان داخلی بدون شک مهم است و بر قضاوت‌های آنها تأثیر می‌گذارد و خروجی قضاوت آنها تحت تأثیر شخصیت و توانایی شناختی پردازشگر اطلاعات است (ون کوپیک و پارسی، ۲۰۲۰). اینرسی رفتاری حسابرس، در میان عوامل دیگر، با اثربخشی کیفیت حسابرسی مرتبط است (اقایی، ۲۰۲۲) و ویژگی‌های شخصیتی حسابرسان به‌عنوان دارایی‌های ضروری برای ارتقای کیفیت حسابرسی بسیار ارزشمند است (چن و همکاران، ۲۰۲۳).

یکی از مهم‌ترین مدل‌های شخصیتی که در این زمینه ارائه شده است مدل پنج عاملی شخصیت شامل ویژگی‌هایی گشودگی تجربه، روان رنجوری، وظیفه‌شناسی، برون‌گرایی و موافق بودن است. ویژگی‌ها شخصیتی زیربنای نظام رفتاری افراد را تشکیل می‌دهد، تفاوت ویژگی شخصیتی در فرد موجب می‌شود که افراد در موقعیتی یکسان، رفتارهای متفاوتی داشته باشد. (خطیری و همکاران، ۱۳۹۸). این پنج عامل از خوشه سازی معنایی فهرست گسترده‌ای از صفات توصیف کننده شخصیت براساس فرهنگ لغات برخی از زبان‌ها و مطالعه‌ی گسترده تحلیل عاملی ماده‌های خود گزارشی و درجه‌بندی توسط مشاهده گران براساس این فهرست‌ها استخراج شده است. مدل پنج عاملی شخصیت به‌صورت گسترده‌ای در زمینه های مختلفی مورد استفاده قرار گرفته است. طرح پنج عاملی، ساختار ویژگی‌ها شخصیت را نشان می‌دهد و محصول چهار دهه تلاش و کوشش علمی در این زمینه است (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۸). حوزه شخصیت طی دو دهه گذشته، با مدل پنج عاملی شخصیت رابرت مک کری و کوستا^۶ صورتی غالب پیدا نمود. به این طریق کوستا و مک کری با بهره‌گیری از تحلیل عاملی دریافتند که می‌توان بین تفاوت‌های فردی و ویژگی‌های شخصیتی، پنج بعد مهم را منظور کرد. دالتون و همکاران^۷ (۲۰۱۵) شخصیت و رابطه آن با تناسب شغلی را بررسی کرده‌اند. به نظر آنها مدل پنج بزرگ، طبقه‌بندی پذیرفته‌شده شخصیت در علوم رفتاری است که حدود ۷۵ درصد از واریانس ویژگی‌های رفتاری را توضیح می‌دهد.

تحقیقات در مورد نقش این تئوری بر حسابرسان نشان داد، رفتار اینرسی حسابرسان، شرکت‌هایی را که به آنها خدمت می‌کنند در معرض عملکرد مالی مثبت و منفی قرار می‌دهد (حداد و همکاران، ۲۰۲۱). یک نظریه مهم مبتنی بر این

1 Abdullah, A. Y., & Mustafa

2 Gaosong, Q., & Leping,

3 Mangasih

4 Roussy

5 Aghaei,

6 McCrae & Costa

7 Dalton

8 Haddad

تئوری نظریه اسناد^۱ است که نشان می‌دهد ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند به‌عنوان مرجعی برای بهبود کیفیت حساب‌برسی و گزارشگری مالی استفاده شود. ادواردز^۲ (۱۹۹۱) نشان داد که تناسب شغلی شخصی اغلب بر این اساس است که آیا ویژگی‌ها و توانایی‌های شخصیتی با شغل سازگار هستند یا خیر. علاوه بر این، استدلال می‌شود که نگرش‌ها بر رفتار افراد تأثیر می‌گذارد.

در این تحقیق در میان ابعاد ۵ گانه این تئوری ویژگی‌های وظیفه‌شناسی و توافق‌پذیری مورد توجه قرار گرفته‌اند. ویژگی وظیفه‌شناسی به توانمندی بالای افراد در برنامه‌ریزی به نحوی فعال و پویا و تمرکز پیرامون آنها و تلاش در جهت اجرای آن به شکلی مطلوب اشاره دارد، افراد که در این مقیاس قرار می‌گیرند، می‌توانند قابل‌اطمینان و مورد اعتماد باشند افراد باوجدان، مصمم و با اراده قوی هستند. در برابر مسائل و دشواری‌ها استقامت زیادی نشان می‌دهند و پرنرژی و دقیق هستند (تمنایی فر و همکاران، ۱۳۹۸). همچنین رویکرد سیستماتیک، «انضباط شخصی» و «انگیزه» از ویژگی‌های فرعی ویژگی وظیفه‌شناسی هستند (ون کوپیک و پارسی، ۲۰۲۰). افرادی که امتیاز بالایی در ویژگی وظیفه‌شناسی دارند، منظم، هستند و وظایف را به طور سیستماتیک انجام می‌دهند. آنها به‌شدت با انگیزه هستند و تأکید واضحی بر اهدافی دارند که باید به آنها دست یافت. افراد دارای احساس مسئولیت معمولاً به‌عنوان افرادی کوشا، جاه‌طلب، پرنرژی، پیگیر، بسیار مسئولیت‌پذیر، دقیق و احتمالاً اخلاقی توصیف می‌شوند. به‌عبارت دیگر، کارکنان وظیفه‌شناس تمام تلاش خود را برای تکمیل کار انجام می‌دهند و می‌توانند برای حل مشکلات پیش‌قدم شوند و درعین حال عملکرد شغلی را با رعایت خط‌مشی شرکت و تمرکز بر وظیفه محوله نشان دهند. تحقیقاتی در مورد نقش این ویژگی بر کیفیت حساب‌برسان انجام شده است. در تحقیقات چن و همکاران (۲۰۲۳) نقش ویژگی وظیفه‌شناسی و کیفیت کار حساب‌برسان مورد تأکید قرار گرفت. همچنین امرسون^۳ (۲۰۱۲) نشان داد که وظیفه‌شناسی با توانایی حساب‌برس برای کشف تقلب در ارتباط است، به این معنی که حساب‌برسان با وظیفه‌شناسی بالاتر توانایی قوی‌تری برای کشف تقلب دارند. مطالعات گلد و همکاران (۲۰۲۰)^۴ نیز نشان داد که ویژگی‌های شخصیتی وظیفه‌شناس احتمال بیشتری برای تشخیص رفتار متقلبانه دارند که می‌تواند کیفیت گزارشگری مالی را تحت تأثیر قرار دهد. این مطالعات نشان می‌دهد که اهمیت تعهد برای حساب‌برسان و پابندی و وظیفه‌شناسی آنها می‌تواند بر کیفیت گزارش‌های مالی، ارائه به‌موقع، قابلیت اتکا و مربوط بودن آنها مؤثر باشد؛ در نتیجه فرضیات اول تا سوم به شرح زیر ارائه می‌شوند:

فرضیه اول: ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی (وظیفه‌شناسی) بر قابلیت اتکا گزارشگری مالی اثر معناداری دارد.

فرضیه دوم: ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی (وظیفه‌شناسی) بر مربوط بودن گزارشگری مالی اثر معناداری دارد.

1 attribution theory

2 Edwards

3 Emerson

4 Gold

فرضیه سوم: ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی (وظیفه‌شناسی) بر به‌موقع بودن گزارشگری مالی اثر معناداری دارد.

ویژگی دیگر مورد مطالعه در این تحقیق ویژگی سازگاری (توافق پذیری) است. افراد موافق، منطقی و با ملاحظه دیگران هستند. تمرکز آنها بیشتر بر روی احساس دیگران است و رفتار خود را برای سازگاری با دیگران تغییر می‌دهند (هیون و همکاران^۱، ۲۰۲۰). افرادی که امتیازات رضایتمندی بالایی دارند، معمولاً از اختلاف‌نظرها و درگیری‌ها پافره می‌روند و اغلب در حل مسائل یا ارائه دیدگاه‌های خود مشکل دارند؛ اما سطوح بسیار بالا و افراطی توافق پذیری می‌تواند نامطلوب تلقی شود. در این صورت افراد به شکلی وابسته به دیگران عمل می‌نمایند و ممکن در امور توانایی تصمیم‌گیری نداشته و به شخصیتی کاملاً وابسته تبدیل شوند (تمنایی فر و همکاران، ۱۳۹۸). با این حال، برخی مطالعات نیز نشان داد که توافق پذیری به طور قابل توجهی با عملکرد وظایف مرتبط نیست؛ یعنی توافق پذیری رابطه ضعیفی با اثربخشی عملکرد وظایف دارد (اورگ و سوردلیک^۲، ۲۰۱۴). علاوه بر این، افراد دارای این ویژگی‌های شخصیتی عموماً با ملاحظه و قابل اعتماد هستند و دوست دارند همکاری را ترویج دهند و بنابراین همیشه نظرات دیگران را در نظر می‌گیرند. در برخی موارد مطالعات بیان می‌کنند که حساب‌برسان تمایل دارند با مشتریان سازش کنند و این تمایل به جستجوی جانب‌دارانه برای شواهد و فرایند حسابرسی منجر می‌شود (کریمی و همکاران، ۱۴۰۰). در ایران نیز تحقیقات نظامی و همکاران (۱۳۹۹)، گودرزی و حاجیها (۱۳۹۶) و محسنی و همکاران (۱۳۹۶) بیان‌کننده نقش توافق پذیری بر قضاوت اخلاقی و نیت حساب‌برسان است. بر این اساس فرضیات سوم تا ششم به شرح زیر ارائه می‌شود:

فرضیه چهارم: ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی (توافق پذیری) بر قابلیت اتکا گزارشگری مالی اثر معناداری دارد.

فرضیه پنجم: ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی (توافق پذیری) بر مربوط بودن گزارشگری مالی اثر معناداری دارد.

فرضیه ششم: ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی (توافق پذیری) بر به‌موقع بودن گزارشگری مالی اثر معناداری دارد.

۴. روش تحقیق

این پژوهش از حیث هدف، کاربردی و از حیث روش، توصیفی-همبستگی قلمداد می‌شود روش پژوهش حاضر آرشیوی و پس رویدادی است؛ بدین معنی که داده‌های موردنیاز از پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف، همانند گزارش‌های سالانه شرکت‌ها و گزارش‌های بورس اوراق بهادار تهران گردآوری شده است. برای آزمون فرضیه‌ها از تجزیه و تحلیل رگرسیون چند متغیره داده‌های ترکیبی استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش، شرکت‌های خودروسازی در

1 Huynh

2 Oreg, S., & Sverdlik

بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ می‌باشد نمونه پژوهش نیز به روش حذفی از میان آن دسته از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران انتخاب شد که شرایط زیر را داشته باشند:

۱. در طول دوره پژوهش، تغییر در دوره مالی نداشته باشند. ۲. جزء شرکت‌های فعال در حوزه فعالیت‌های مالی، از جمله شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها، بیمه‌ها و مؤسسات مالی نباشند. ۳. دوره مالی آن‌ها منتهی به ۱۲/۲۹ هر سال باشد تا بتوان داده‌ها را در کنار یکدیگر و در صورت نیاز، به صورت پانلی به کار برد. ۴. تا سال ۱۴۰۰ بورس اوراق بهادار تهران فعال بوده و جزو شرکت‌های ورشکسته نباشد.

۴. ۱ متغیرها و مدل تحقیق

متغیر وابسته؛ در این تحقیق کیفیت گزارشگری مالی (FRQ) است. برای ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی از سه متغیر قابلیت اتکا، مربوط بودن و به موقع بودن استفاده شده که هر یک از آنها به نحو ذیل سنجش شده است:

قابلیت اتکا (Reliability): در این پژوهش، همچون پژوهش ابوت و همکاران^۱ (۲۰۱۶)، برای سنجش اقلام تعهدی غیرعادی از باقیمانده‌های (جزء خطا) حاصل از رگرسیون مدل کوتاری و همکارانش به شرح ذیل بهره گرفته شده است:

$$\frac{TA_{i,t}}{A_{i,t-1}} = \beta_0 + \beta_1[1/A_{i,t-1}] + \beta_2[(\Delta REV_{i,t} - \Delta AR_{i,t})/A_{i,t-1}] + \beta_3[PPE_{i,t}/A_{i,t-1}] + \beta_4[NI_{i,t}/A_{i,t}] + \varepsilon_{i,t}$$

$TA_{i,t}$ = کل اقلام تعهدی (مابه‌التفاوت سود عملیاتی و جریان نقدی عملیاتی)

$$A_{i,t-1} = \text{کل دارایی‌های سال}$$

$$\Delta REV_{i,t} = \text{تغییر در درآمد از سال}$$

$$\Delta AR_{i,t} = \text{تغییر در حساب‌های دریافتنی از سال } t-1 \text{ تا } t$$

$$PPE_{i,t} = \text{ناخالص دارایی ثابت در سال } t$$

$$NI_{i,t} = \text{سود خالص}$$

مربوط بودن (relate): در این پژوهش، از قابلیت پیش‌بینی به عنوان معیار سنجش مربوط بودن استفاده شده است. قابلیت پیش‌بینی بیشتر، بیان‌کننده مربوط بودن بیشتر گزارش‌های مالی است؛ بنابراین، برای اندازه‌گیری قابلیت پیش‌بینی، از ریشه دوم واریانس خطا در مدل زیر استفاده شده است. هر چه میزان این آماره بیشتر باشد، قابلیت پیش‌بینی، کمتر و در نتیجه، مربوط بودن کمتر خواهد بود.

$$X = \text{سود عملیاتی تقسیم بر دارایی‌ها}$$

به موقع بودن (Timely): برای سنجش به موقع بودن، از معیار فاصله زمانی انتشار صورت های مالی تا تاریخ پایان دوره گزارشگری مالی، به شرح معادله زیر استفاده شده است؛ بنابراین، هر چه این فاصله زمانی کمتر باشد، به موقع بودن بیشتر خواهد بود.

DT=Tissue-Treporting

Tissue: زمان انتشار صورت های مالی حسابرسی شده

Treporting: تاریخ پایان دوره گزارشگری مالی

متغیر مستقل؛ ویژگی های شخصیتی حسابرسان داخلی است. حسابرس باید دارای چهار ویژگی باشد: (۱) حسابرس داخلی آموزش مستمر در طول خدمت را داشته باشد. (۲) حسابرس داخلی تجربه حرفه ای و تخصصی کار را داشته باشد. (۳) حسابرس داخلی گواهی نامه های حرفه ای داشته باشد. (۴) عملیات استخدام و آموزش حسابرس داخلی رضایت بخش باشد. همچنین برای اندازه گیری ویژگی های شخصیتی توافق پذیری و وظیفه شناسی از ۲۰ سؤال (هر کدام ۱۰ سؤال) استفاده شده است.

همچنین تأثیر **متغیرهای کنترلی** زیر نیز بر این رابطه بررسی شده است:

Size: اندازه شرکت که از طریق لگاریتم طبیعی کل دارایی ها محاسبه شده است.

LNAge: لگاریتم سال هایی که نماد شرکت در بورس اوراق بهادار تهران ثبت شده است.

CFO: جریان نقد عملیاتی برابر است با وجه نقد حاصل از عملیات شرکت در سال t

جریان های نقدی عملیاتی = جریان خالص وجه نقد ناشی از فعالیت های عملیاتی + جریان خالص وجه نقد ناشی از

بازده سرمایه گذاری ها و سود پرداختی بابت تأمین مالی - سود سهام پرداختی + مالیات بر درآمد پرداختی

ROA: بازده دارایی سود خالص تقسیم بر جمع دارایی ها

مدل آماری فرضیه اول:

$$RELIABILITY = \beta_0 + \beta_1 \text{Conscientiousness} + \beta_2 \text{Size} + \beta_3 \text{Lange} + \beta_4 \text{Cfo} + \beta_5 \text{Roa} + \varepsilon$$

مدل آماری فرضیه دوم:

$$RELATE = \beta_0 + \beta_1 \text{Conscientiousness} + \beta_2 \text{Size} + \beta_3 \text{Lange} + \beta_4 \text{Cfo} + \beta_5 \text{Roa} + \varepsilon$$

مدل آماری فرضیه سوم:

$$TIMELY = \beta_0 + \beta_1 \text{Conscientiousness} + \beta_2 \text{Size} + \beta_3 \text{Lange} + \beta_4 \text{Cfo} + \beta_5 \text{Roa} + \varepsilon$$

مدل آماری فرضیه چهارم:

$$RELIABILITY = \beta_0 + \beta_1 \text{Agreeableness} + \beta_2 \text{Size} + \beta_3 \text{Lange} + \beta_4 \text{Cfo} + \beta_5 \text{Roa} + \varepsilon$$

مدل آماری فرضیه پنجم:

$$RELATE = \beta_0 + \beta_1 \text{Agreeableness} + \beta_2 \text{Size} + \beta_3 \text{Lange} + \beta_4 \text{Cfo} + \beta_5 \text{Roa} + \varepsilon$$

مدل آماری فرضیه ششم:

$$TIMELY = \beta_0 + \beta_1 \text{Agreeableness} + \beta_2 \text{Size} + \beta_3 \text{Lange} + \beta_4 \text{Cfo} + \beta_5 \text{Roa} + \varepsilon$$

۵. یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

نتایج آمار توصیفی پژوهش که شمای کلی از وضعیت توزیع داده‌ها را نشان می‌دهد، در جدول زیر نشان داده شده است

جدول ۱- آمار توصیفی متغیرها

متغیر	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	چولگی	کشدگی
Reliability	۰/۴۵۱	۰/۴۶۳	۰/۶۹۴	۰/۲۵۸	۰/۰۹۹	۰/۰۰۴	-۰/۶۲۴
relate	۰/۰۳۲	۰/۰۰۸	۰/۲۸۸	۰/۰۰۰	۰/۰۵۳	۲/۵۳۱	۶/۸۱۳
Timely	۰/۴۵۱	۰/۴۶۳	۰/۶۹۴	۰/۲۵۸	۰/۰۹۹	۰/۰۰۴	-۰/۶۲۴
Agreeableness	۳۴/۴۵	۳۵	۳۸	۲۸	۲/۲۶۱	-۰/۵۳۹	-۰/۱۵۹
Conscientiousness	۳۰/۲۰	۳۰	۳۸	۲۱	۳/۹۳۱	-۰/۰۴۷	-۰/۶۸۱
SIZE	۱۵/۹۷	۱۵/۵۵	۲۰/۷۶	۱۲/۹۸	۱/۷۵۲	۱/۰۶	۰/۵۸
LNAge	۲/۹۷۸	۲/۹۴۴	۴/۱۲۷	۱/۶۰	۰/۵۸۹	۰/۱۶۹	-۰/۷۴
CFO	۰/۱۱۹	۰/۱۰۴	۰/۴۴۴	-۰/۱۵۴	۰/۱۱۶	۰/۵۱۱	۰/۴۳۸
ROA	۰/۱۱۷	۰/۱۰۴	۰/۵۱۷	-۰/۱۲۵	۰/۱۱۴	۰/۵۹۳	۰/۶۱۸

در ادامه آزمون نرمال بودن، همبستگی و همچنین آزمون هم خطی و خودهمبستگی بین متغیرهای تحقیق انجام شده که نشان داده شد، توزیع داده‌ها نرمال است و همچنین بین متغیرهای تحقیق برای هیچ کدام از فرضیه‌ها هم خطی و خودهمبستگی وجود ندارد. در نتیجه اقدام به برآورد مدل شده است.

جدول ۲- نتایج برآورد فرضیه اول تحقیق

قابلیت اتکا گزارشگری مالی			متغیر وابسته:
مقدار احتمال	مقدار t	مقدار ضرایب	متغیر
۰/۰۳۲	۲/۷۸۹	۱/۰۷۹	Conscientiousness
۰/۷۳۵	-۰/۳۳۹	-۰/۰۳۳	SIZE
۰/۷۰۱	-۰/۳۸۴	-۰/۰۳۸	LNAge
۰/۰۱۹	۰/۳۸۵	۰/۲۳۵	CFO
۰/۳۴۶	-۰/۹۴۸	-۰/۰۹۳	ROA
۰,۰۰۰	۴/۶۲۹	۰/۵۹۴	C (مقدار ثابت)
۰/۰۰۴	مقدار F احتمال	۲/۹۷۹	مقدار F
۱/۶۲	دوربین واتسون	۰,۵۶۶	(R ²) ضریب تعیین
		۰,۳۷۱	ضریب تعیین تعدیل شده

با توجه به این که مقدار احتمال (P-VALUE) آماره F از ۰/۰۵ کوچک تر می باشد (۰/۰۰۴) با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بودن کلی مدل تأیید می شود؛ بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۲، سطح معنی داری آماره t مربوط به متغیر وظیفه شناسی کوچک تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۳۲) یعنی معنی دار است، ضریب آن (۱/۰۷۹) مثبت می باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۲/۷۸۹ می باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار می گیرد؛ در نتیجه می توان گفت که بین ویژگی های شخصیتی حسابرسان داخلی (وظیفه شناسی) و قابلیت اتکا گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ بنابراین فرض H_0 رد می شود و فرضیه مقابل آن مورد حمایت قرار می گیرد.

جدول ۳- نتایج برآورد فرضیه دوم تحقیق

متغیر وابسته:			مربوط بودن گزارشگری مالی	
متغیر	مقدار ضرایب	مقدار t	مقدار احتمال	
Conscientiousness	۰/۶۲۷	۲/۲۷۱	۰/۰۰۷	
SIZE	۰/۰۹۸	۰/۹۷۹	۰/۳۳۰	
LNAge	-۰/۱۵۸	-۱/۵۵۳	۰/۱۵۴	
CFO	-۰/۰۹۵	-۰/۹۵۲	۰/۳۴۳	
ROA	-۰/۰۷۹	-۰/۷۹۰	۰/۴۳۱	
C (مقدار ثابت)	۰/۰۴۸	۲/۶۸۸	۰,۰۰۰	
مقدار F		۳/۹۴۲	مقدار F	۰/۰۰۷
(R ²) ضریب تعیین		۰/۶۱۵	دورین	۱/۷۵
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۵۴۸	واتسون	

با توجه به این که مقدار احتمال (P-VALUE) آماره F از ۰/۰۵ کوچک تر می باشد (۰/۰۰۷) با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بودن کلی مدل تأیید می شود؛ بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۳، سطح معنی داری آماره t مربوط به متغیر وظیفه شناسی کوچک تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۷) یعنی معنی دار است، ضریب آن ۰/۶۲۷ مثبت می باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۲/۲۷۱ می باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار می گیرد؛ در نتیجه می توان گفت که بین ویژگی های شخصیتی حسابرسان داخلی (وظیفه شناسی) و مربوط بودن گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ بنابراین فرض H_0 رد می شود و فرضیه مقابل آن مورد حمایت قرار می گیرد.

جدول ۴- نتایج برآورد فرضیه سوم تحقیق

متغیر وابسته:			به‌موقع بودن گزارشگری مالی
متغیر	مقدار ضرایب	مقدار t	مقدار احتمال
Conscientiousness	۱/۰۷۹	۲/۷۸۹	۰/۰۳۲
SIZE	-۰/۰۳۳	-۰/۳۳۹	۰/۷۳۵
LNAge	-۰/۰۳۸	-۰/۳۸۴	۰/۷۰۱
CFO	۰/۲۳۵	۰/۳۸۵	۰/۰۱۹
ROA	-۰/۰۹۳	-۰/۹۴۸	۰/۳۴۶
C (مقدار ثابت)	۰/۵۹۴	۴/۶۲۹	۰/۰۰۰
مقدار F		۴/۴۷۹	مقدار احتمال F ۰/۰۰۴
(R ²) ضریب تعیین		۰/۴۶۶	دوربین واتسون ۱/۶۲
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۳۷۱	

با توجه به این که مقدار احتمال (P-VALUE) آماره F از ۰/۰۵ کوچک‌تر می‌باشد (۰/۰۰۴) با اطمینان ۹۵٪ معنی‌دار بودن کلی مدل تأیید می‌شود؛ بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۴، سطح معنی‌داری آماره t مربوط به متغیر وظیفه‌شناسی کوچک‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۳۲) یعنی معنی‌دار است، ضریب آن (۱/۰۷۹) مثبت می‌باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۲/۷۸۹ می‌باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد؛ در نتیجه می‌توان گفت که بین ویژگی‌های شخصیتی حسابرسان داخلی (وظیفه‌شناسی) و به‌موقع بودن گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ بنابراین فرض H₀ رد می‌شود و فرضیه مقابل آن مورد حمایت قرار می‌گیرد.

جدول ۵- نتایج برآورد فرضیه چهارم تحقیق

متغیر وابسته:			قابلیت اتکای گزارشگری مالی
متغیر	مقدار ضرایب	مقدار t	مقدار احتمال
Agreeableness	۱/۰۲۵	۳/۲۵۵	۰/۰۰۹
SIZE	-۰/۰۴۹	-۰/۴۹۸	۰/۶۲۱
LNAge	-۰/۲۳۵	-۲/۳۷۸	۰/۰۱۹
CFO	۰/۰۸۷	-۰/۸۸۲	۰/۳۸۰
ROA	-۰/۰۰۸	-۰/۰۷۹	۰/۹۳۷
C (مقدار ثابت)	۰/۵۴۴	۳/۰۶۸	۰/۰۰۳
مقدار F		۵/۳۴۷	مقدار احتمال F ۰/۰۰۱
(R ²) ضریب تعیین		۰/۵۵۵	دوربین واتسون ۱/۶۳
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۳۶۵	

با توجه به این که مقدار احتمال (P-VALUE) آماره F از ۰/۰۵ کوچک تر می باشد (۰/۰۰۱) با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بودن کلی مدل تأیید می شود؛ بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۵، سطح معنی داری آماره t مربوط به متغیر توافق پذیری کوچک تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۹) یعنی معنی دار است، ضریب آن (۱/۰۲۵) مثبت می باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۳/۲۵۵ می باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار می گیرد؛ در نتیجه می توان گفت که بین ویژگی های شخصیتی حسابرسان داخلی (توافق پذیری) و قابلیت اتکای گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ بنابراین فرض H_0 رد می شود و فرضیه مقابل آن مورد حمایت قرار می گیرد.

جدول ۶- نتایج برآورد فرضیه پنجم تحقیق

متغیر وابسته:			مربوط بودن گزارشگری مالی	
متغیر	مقدار ضرایب	مقدار t	مقدار احتمال	
Agreeableness	۰/۱۲۶	۱/۲۷۰	۰/۰۸۷	
SIZE	۰/۱۰۹	۱/۱۰۳	۰/۲۷۳	
LNAge	-۰/۱۵۷	-۱/۵۸۴	۰/۱۱۶	
CFO	-۰/۱۰۰	-۱/۰۰۹	۰/۳۱۶	
ROA	-۰/۰۹۳	-۰/۹۳۶	۰/۳۵۲	
C (مقدار ثابت)	۰/۵۴۴	۳/۰۶۸	۰,۰۰۰	
مقدار F		۲/۹۶۵	مقدار F	۰/۰۲۵
(R ²) ضریب تعیین		۰/۴۴۷	دورین	۱/۷۶
		۰/۲۶۱	واتسون	

با توجه به این که مقدار احتمال (P-VALUE) آماره F از ۰/۰۵ کوچک تر می باشد (۰/۰۲۵) با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بودن کلی مدل تأیید می شود؛ بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۶، سطح معنی داری آماره t مربوط به متغیر توافق پذیری بزرگتر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۸۷) یعنی بی معنی است، ضریب آن (۰/۱۲۶) مثبت می باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۱/۲۷۰ می باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار نمی گیرد؛ در نتیجه می توان گفت که بین ویژگی های شخصیتی حسابرسان داخلی (توافق پذیری) و مربوط بودن گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود ندارد؛ بنابراین فرض H_0 رد نمی شود و فرضیه مقابل آن مورد حمایت قرار نمی گیرد.

جدول ۷- نتایج برآورد فرضیه ششم تحقیق

متغیر وابسته:			به‌موقع بودن گزارشگری مالی
متغیر	مقدار ضرایب	مقدار t	مقدار احتمال
Agreeableness	۱/۰۰۸	۳/۰۷۹	۰/۰۳۷
SIZE	-۰/۰۲۵	-۰/۲۵۵	۰/۷۹۹
LNAge	-۰/۰۴۹	-۰/۴۹۶	۰/۶۲۱
CFO	-۰/۲۳۵	-۲/۳۷۸	۰/۰۱۹
ROA	-۰/۰۸۹	-۰/۸۸۲	۰/۳۸۰
C (مقدار ثابت)	۰/۵۴۴	۳/۰۶۸	۰,۰۰۳
مقدار F		۴/۳۴۷	مقدار احتمال F ۰/۰۰۱
(R ²) ضریب تعیین		۰/۶۵۵	دوربین واتسون
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۴۸۹	

با توجه به این که مقدار احتمال (P-VALUE) آماره F از ۰/۰۵ کوچک‌تر می‌باشد (۰/۰۰۱) با اطمینان ۹۵٪ معنی‌دار بودن کلی مدل تأیید می‌شود؛ بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۷، سطح معنی‌داری آماره t مربوط به متغیر توافق‌پذیری کوچک‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۳۷) یعنی معنی‌دار است، ضریب آن (۱/۰۰۸) مثبت می‌باشد و مقدار آماره t برای آن برابر با ۳/۰۷۹ می‌باشد این مقدار آماره t در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد؛ در نتیجه می‌توان گفت که بین ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی (توافق‌پذیری) و به‌موقع بودن گزارشگری مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ بنابراین فرض H_0 رد می‌شود و فرضیه مقابل آن مورد حمایت قرار می‌گیرد.

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهادات

موقعیت واحد حساب‌برسی داخلی در بهبود گزارشگری مالی را می‌توان با این فرض مرتبط دانست که بهبود در زیرساخت‌های قانونی و سیستم‌های حسابداری عوامل اساسی هستند که قابلیت اطمینان گزارشگری مالی به‌ویژه و فرآیندهای حاکمیتی را بهبود می‌بخشند و عملکرد حساب‌برسی داخلی یک شرکت سنگ بنای حاکمیت شرکتی است که شفافیت گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد. بر اساس این فرض ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی نیز باید در کنار دیگر عوامل مورد توجه قرار گیرد. در این باره مدل ۵ عاملی شخصیت یکی از پذیرفته‌شده‌ترین مدل‌های شخصیت در تحقیقات رفتاری به شمار می‌آید. از میان اجزای این مدل در این تحقیق ویژگی‌های شخصیتی وظیفه‌شناسی و توافق‌پذیری در نظر گرفته شد و به بررسی تأثیر این ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی (قابلیت اتکا، به‌موقع بودن و مربوط بودن) در شرکت‌های خودروسازی پذیرفته‌شده در بورس تهران پرداخته شد.

نتایج آزمون فرضیه‌ها نشان داد تأثیر ویژگی‌های شخصیتی حسابرسان داخلی بدون شک مهم است و بر قضاوت‌های آنها تأثیر می‌گذارد. این تأثیر از آن جهت است که خروجی قضاوت حسابرسان داخلی تحت تأثیر شخصیت و توانایی شناختی پردازشگری اطلاعات است. در میان شش فرضیه آزمون شده نتایج بیانگر آن بود که تنها نقش (توافق پذیری) بر مربوط بودن گزارشگری مالی بی‌معنی است و دیگر فرضیه‌ها تأیید شدند. این نتایج نشان می‌دهد که حسابرسان داخلی که پایبند به تعهدات خود هستند و همچنین نسبت به وظایف محوله خود احساس مسئولیت می‌کنند و همچنین در فعالیت‌ها با دیگران سازگارتر هستند و قادر به تحمل دیدگاه‌های مخالف هستند؛ احتمال بیشتری دارد که در موارد مرتبط با بهبود کیفیت گزارشگری مالی مانند کاهش دست‌کاری سود، کشف تقلب و در مجموع بهبود گزارش‌های مالی مشارکت بیشتری داشته باشند.

نتایج این تحقیق هم‌راستا با نتایج ون کوپیک و پارسی، (۲۰۲۲)، فلیچیو (۲۰۲۲)؛ البوات و همکاران (۲۰۲۱)، نظامی و همکاران (۱۳۹۹) و گودرزی و حاجیها (۱۳۹۶) می‌باشد. البته برخی از تحقیقات در این زمینه نیز بیانگر آن بود که حسابرسان با ویژگی توافق پذیری تمایل دارند با مشتریان سازش کنند و این تمایل به جستجوی جانبدارانه برای شواهد و فرایند حسابرسی منجر می‌شود که احتمالاً منجر به کاهش کیفیت گزارشگری مالی می‌شود.

با توجه به این نتایج پیشنهاد می‌شود که ذینفعان بازار سرمایه در کنار دیگر عوامل مؤثر بر کیفیت گزارشگری مالی، ویژگی‌های شخصیتی حسابرسان داخلی را نیز مدنظر قرار دهند؛ چرا که می‌تواند معیاری از تعهد آن شرکت برای ارائه با کیفیت، به موقع، قابلیت اتکا و مربوط در مورد صورت‌های مالی باشد. همچنین پیشنهاد می‌شود که شرکت‌ها در زمان به کارگیری و استخدام اعضای کمیته حسابرسی خود، علاوه بر ویژگی‌های مانند تجربه و تحصیلات آنها، بر اساس آزمون‌های روانشناسی ویژگی‌های شخصیتی آنها را نیز مدنظر داشته باشند و یا اینکه با برگزاری کارگاه‌های توجیهی به تقویت وظیفه‌شناسی آنها اقدام کنند. با توجه به اینکه در این تحقیق تنها به دو بعد از ویژگی‌های ۵ گانه مدل شخصیت اکتفا شده است و همچنین تنها در شرکت‌های خودروسازی این کار انجام شده است؛ پیشنهاد می‌شود محققان آتی تأثیر دیگر صفات شخصیتی حسابرسان داخلی مانند برون‌گرایی، گشودگی تجربه و روان رنجوری را نیز در شرکت‌های دیگر موردبررسی قرار دهند. به علاوه پیشنهاد می‌شود که مدل‌های دیگر و صفات دیگر شخصیتی مانند سه گانه تاریک شخصیتی و رابطه آنها با کیفیت گزارشگری مالی موردبررسی قرار گیرد.

منابع و مآخذ

۱. ابراهیمی، محمدحسن؛ امیری، میثم و معراجی، محمدرضا (۱۳۹۹) بررسی نقش منابع اطلاعاتی بر رابطه میان ویژگی‌های شخصیتی و رفتار معاملاتی سرمایه‌گذاران حقیقی در بورس اوراق بهادار، مجله راهبرد مدیریت مالی، سال هشتم شماره ۴ (پیاپی ۳۱، زمستان ۱۳۹۹)

۲. تمنایی فر، محمدرضا؛ رضایی، حسین و حدادی، ستاره (۱۳۹۸) پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس سازگاری (آموزشی، عاطفی و اجتماعی) و صفات شخصیت در دانشجویان، مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، سال، ۶۲، ویژه‌نامه، ۳۷۴-۳۸۷
۳. خطیری، محمد؛ تقی پوریان، یوسف؛ غلامی جمکران، رضا و جهانگیر نیا، حسین (۱۳۹۸) ویژگی‌ها شخصیتی، هوش مالی مدیران و عملکرد شرکت، دانش حسابداری مالی، دوره ۶، ش ۳، ۱۴۱-۱۶۶
۴. علی زادگان، لیلا؛ صمدی لرگانی، محمود و ایمنی، محسن (۱۴۰۱) تأثیر تیپ شخصیتی و اخلاق حرفه‌ای بر توانایی حساب‌رسان در کشف تقلب با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی‌شده با نقش تردید حرفه‌ای، حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۴، ش ۵۴، ۴۹-۷۸
۵. کریمی، زهرا؛ یعقوب نژاد، احمد و صمدی لرگانی، محمود (۱۴۰۰) ارزیابی تأثیر سوگیری‌های روان‌شناختی فردی و ابعاد شخصیتی حساب‌رسان بر کیفیت حسابرسی، حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۳، ش ۴، ۲۳-۵۲
۶. گنجی، حمیدرضا؛ حسینی، رسول؛ روزبان، مرضیه (۱۴۰۲) تأثیر پیشانی‌دها و پیامدهای اثربخشی حسابرسی داخلی بر کیفیت حسابرسی داخلی، قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری و حسابرسی، دوره ۲، ش ۵، ۱۰۷-۱۳۸
۷. گودرزی، سعید؛ و زهره حاجیها (۱۳۹۶) رابطه ویژگی‌های شخصیتی با شکل‌گیری قضاوت اخلاقی (مقاله پژوهشی کوتاه)، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ۲ (۱۴) ۱۶۷-۱۷۳
۸. محسنی، عبدالرضا؛ قاسمی، مصطفی؛ و محسن کرمی، (۱۳۹۶) بررسی رابطه بین ویژگی‌ها شخصیتی و نیت اخلاقی حساب‌رسان، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۲۴ (۶)، ۱۷۷-۱۹۰
۹. نظامی، احمد؛ پورحیدری، امید و پاکدامن، مجید (۱۳۹۹) بررسی اثر ویژگی‌ها شخصیتی (وجدان و توافق پذیری)، احساسات-تفکر و ریسک‌پذیری بر قضاوت حسابرس با توجه به نقش میانجی خودکارآمدی، حسابداری مالی، دوره ۷، ش ۱، ۱-۲۴
10. Abbott, L. J., Daugherty, B., Parker, S., & Peters, G. F. (2016). Internal audit quality and financial reporting quality: The joint importance of independence and competence. *Journal of Accounting Research*, 54(1), 3–40. <https://doi.org/10.1111/1475-679X.12099>
11. Abdullah, A. Y., & Mustafa, A. S. (2020). Factors impact on internal audit effectiveness: The case of Duhok University in Kurdistan Iraq. *International Business and Accounting Research Journal*, 4(2), 89–94. <http://dx.doi.org/10.35474/ibarj.v4i2.139>
12. Aghaei, C. A Review of Studies on Audit Quality. 2011. Available online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2227359 (accessed on 24 September 2022).
13. AIFUWA, Hope Osayantin., EMBELE, Kemebradikemor., SAIDU, Musa(2018) ETHICAL ACCOUNTING PRACTICES AND FINANCIAL REPORTING QUALITY, EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR), | ISSN (Online): 2455 -3662 | SJIF Impact Factor: 5.148
14. ALBAWWAT, Ibrahim Emair,. Mohammad Eid AL-HAJAIA, Yaser Saleh AL FRIJAT (2021) The Relationship Between Internal Auditors' Personality Traits, Internal Audit Effectiveness, and Financial Reporting Quality: Empirical Evidence from Jordan, Ibrahim Emair ALBAWWAT, Mohammad Eid AL-HAJAIA, Yaser Saleh AL FRIJAT / *Journal of Asian Finance, Economics and Business* Vol 8 No 4 (2021) 0797–0808

15. Asare, Stephen K., Herman van Brenk b, Kristina C Demek (2023) Evidence on the homogeneity of personality traits within the auditing profession, *Critical Perspectives on Accounting* Available online 23 March 2023, 102584
16. Barker, R., Penman, S., Linsmeier, T. J., & Cooper, S. (2020). Moving the conceptual framework forward: Accounting for uncertainty. *Contemporary Accounting Research*, 37(1), 322–357. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12585>
17. Bruwer, J. P., Smit, Y., Roux, S. L., & Siwangaza, L. (2020). Conceptualising the modern proactive internal auditor amidst the 4th industrial revolution: A literature review. *International Journal of Critical Accounting*, 11(6), 503–519. <https://doi.org/10.1504/IJCA.2020.112865>
18. Chen, Y.-H.; Wang, K.-J.; Liu, S.-H. How Personality Traits and Professional Skepticism Affect Auditor Quality? A Quantitative Model. *Sustainability* 2023, 15, 1547. <https://doi.org/10.3390/su15021547>
19. Dalton, D.W.; Buchhcit, S.; McMillan, J.J. Audit and tax career paths in public accounting: An analysis of student and professional perceptions. *Account. Horiz.* 2014, 28, 213–231
20. Edwards, J. Person-job fit: A conceptual integration, literature review, and methodological critique. In *International Review of Industrial and Organizational Psychology*; Clrit, C., Ed.; Wiley: Chichester, UK, 1991; Volume 6, pp. 283–357.
21. Emerson, D.; Yang, L. Perceptions of auditor conscientiousness and fraud detection. *J. Forensic Investig. Account.* 2012, 4, 110–141.
22. Eulerich, M., Georgi, C., & Schmidt, A. (2020). Continuous auditing and risk-based audit planning—An empirical analysis. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, 17(2), 141–155. <https://doi.org/10.2308/JETA-2020-004>
23. Erasmus, L., & Coetzee, P. (2018). Drivers of stakeholders' view of internal audit effectiveness: Management versus audit committee. *Managerial Auditing Journal*, 33(1), 90–114. <https://doi.org/10.1108/MAJ-05-2017-1558>
24. Gaosong, Q., & Leping, Y. (2021). Measurement of internal audit effectiveness: Construction of index system and empirical analysis. *Microprocessors and Microsystems*, 104046. <https://doi.org/10.1016/j.micpro.2021.104046>
25. Gold, A.; Heilmann, M.; Pott, C.; Rematzki, J. Do key audit matters impact financial reporting behavior? *Int. J. Audit.* 2020, 24, 232–244
26. Haddad, A.; El Ammari, A.; Bouri, A. Impact of audit committee quality on the financial performance of conventional and Islamic banks. *J. Risk Financ. Manag.* 2021, 14, 176.
27. Hazaea, S. A., Tabash, M. I., Khatib, S. F., Zhu, J., & Al-Kuhali, A. A. (2020). The impact of internal audit quality on financial performance of Yemeni commercial banks: An empirical investigation. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(11), 867–875. <https://doi.org/10.13106/JAFEB.2020.VOL7.NO11.867>
28. Huynh, T. L., Nguyen, H. M., & Kieu, T. T. B. (2020). The impact of salesperson's personality to job performance in machinery industry in Viet Nam. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(10), 377–389. <https://doi.org/10.13106/JAFEB.2020.VOL7.NO10.377>
29. IASB (2018). The conceptual framework for financial reporting. IFRS Foundation. Available at: https://www.aasb.gov.au/admin/file/content102/c3/5.2_PreBallot_CF_M168.pdf
30. IIA (2017). The framework for internal audit effectiveness: The new IPPF. The Institute of Internal Auditors. Available at: <https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/TheFramework-for-Internal-Audit-Effectiveness-The-New-IPPFBrochure.pdf>
31. John, O.P. History, Measurement, and Conceptual Elaboration of the Big Five Trait Taxonomy: The Paradigm Matures. 2021. Available online

32. Kieso, D. E., Weygandt, J. J., & Warfield, T. D. (2020). *Intermediate accounting IFRS*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
33. Mangasih, E. T., Pinasti, M., & Bawono, I. R. (2020). The effect of quality of internal audit and effectiveness of internal control systems on good corporate governance in finance companies. *SAR (Soedirman Accounting Review): Journal of Accounting and Business*, 5(1), 56–82. <https://doi.org/10.20884/1.sar.2020.5.1.2723>
34. Mat Ridzuan, Nurul Izzaty, Jamaliah Said, Fazlida Mohd Razali, Dewi Izzwi Abdul Manan, and Norhayati Sulaiman. 2022. Examining the Role of Personality Traits, Digital Technology Skills and Competency on the Effectiveness of Fraud Risk Assessment among External Auditors. *Journal of Risk and Financial Management* 15: 536. <https://doi.org/10.3390/jrfm15110536>
35. Oreg, S., & Sverdluk, N. (2014). Source personality and persuasiveness: Big Five predispositions to being persuasive and the role of message involvement. *Journal of Personality*, 82(3), 250–264. <https://doi.org/10.1111/jopy.12049>
36. Rammadan, A. Z. (2020). Investigating the impact of various corporate governance mechanisms on the accounting performance of nonfinancial firms listed on the Amman Stock Exchange (Doctoral thesis, University of Wales Trinity Saint David). Available at: <https://repository.uwtsd.ac.uk/id/eprint/1526>
37. Roussy, M., Barbe, O., & Raimbault, S. (2020). Internal audit: from effectiveness to organisational significance. *Managerial Auditing Journal*, 35(2), 322–342. <https://doi.org/10.1108/MAJ-01-2019-2162>
38. Rozidi, Muhammad Syafiq Razelin Anis., Nor Aime Mohd Nor., Nuraini Abdul Aziz., Nur Amalina Rosli., Norlaila Mazura Hj. Mohaiyadin (2015)_Relationship between Auditors' Ethical Judgments, Quality of Financial Reporting and Auditors' Attitude towards Creative Accounting: Malaysia Empirical Evidence, *International Journal of Business, Humanities and Technology* Vol. 5, No. 3;
39. Samagaio, António, Teresa., Felício (2022) The influence of the auditor's personality in audit quality, *Journal of Business Research* Volume 141, March 2022, Pages 794-807
40. Shakespeare, C. (2020). Reporting matters: The real effects of financial reporting on investing and financing decisions. *Accounting and Business Research*, 50(5), 425–442. <https://doi.org/10.1080/00014788.2020.1770928>
41. Turetken, O., Jethfer, S., & Ozkan, B. (2020). Internal audit effectiveness: Operationalisation and influencing factors. *Managerial Auditing Journal*, 35(2), 238–271. <https://doi.org/10.1108/MAJ-08-2018-1980>
42. Van Kuijk, B., & Paresi, V. (2020). Personality of internal auditors: An exploratory study in the Netherlands. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie (MAB)*, 94(3/4), 113–126. <https://doi.org/10.5117/mab.94.47818>

The Effect of the Personality Traits of Internal Auditors on the Quality of Financial Reporting in Automotive Companies Accepted in Tehran Stock Exchange

Kourosh Salimi ¹

Davood Gorgizadeh ²

Mohammad Hamed Khanmohammadi ³

Abstract

The personality characteristics of internal auditors can affect the quality of financial reporting due to its role in obligations, conscientiousness and adherence to duties, along with other characteristics such as objectivity, skill and professional care of the internal auditor. The purpose of this research is to investigate the effect of internal auditors' personality traits on the quality of financial reporting. This research is a part of applied research in terms of its purpose, and it is considered descriptive-correlational in terms of its method. The statistical population of the research is the automotive companies admitted to the stock exchange between 1393-1400. The results of the research hypotheses test showed that conscientious personality trait has a positive and significant effect on the reliability, relevance and timeliness of financial reporting. Also, the agreeable personality trait has a positive and significant effect on the reliability and timeliness of financial reporting; but its effect on the quality of financial reporting is not significant.

Keywords

Personality Traits, Internal Audit, Financial Reporting Quality

1. Master of Accounting,, Nasser Khosrow Institute of Higher Education, Saveh, Iran.

2 Lecturer of Accounting Department, Nasser Khosro Institute of Higher Education, Saveh, Iran (d.gorjizadeh@hnhk.ac.ir).

3 Lecturer of Accounting Department, Nasser Khosro Institute of Higher Education, Saveh, Iran (m.khanmohammadi@hnhk.ac.ir).